

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 grudnia 2025 r.

Pozycja 319

POSTANOWIENIE

z dnia 27 marca 2024 r.

Sygn. akt Ts 72/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. o zbadanie zgodności:

art. 306 § 1 w związku z art. 426 § 1 oraz art. 465 § 1 i 2 w związku z art. 459 § 1 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewidują „środka odwoławczego umożliwiającego zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie nieuwzględnienia zażalenia i utrzymania w mocy postanowienia Prokuratora Prokuratury Rejonowej (...) o odmowie wszczęcia śledztwa”, z art. 176 ust. 1 w związku z art. 78, art. 45, art. 77 ust. 2 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 23 marca 2022 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego.

Prokurator Prokuratury Rejonowej w C. postanowieniem z 28 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]) odmówił wszczęcia śledztwa w sprawie przekroczenia uprawnień i poświadczenia nieprawdy przez Dyrektora Zakładu Karnego w K. oraz Sędziego Sądu Rejonowego w Ż.

Po rozpoznaniu zażalenia pełnomocnika skarżącego, powyższe orzeczenie zostało utrzymane w mocy przez Sąd Rejonowy w K. Wydział II Karny postanowieniem z 20 października 2021 r. (sygn. akt [...]).

W uzasadnieniu skargi skarżący wskazał, że został „pozbawiony możliwości obrony swoich interesów w drodze postępowania dwuinstancyjnego”, ponieważ zaskarżone przepisy „pozwalają jedynie na jednoinstancyjne postępowanie sądowe w zakresie kontroli postanowień prokuratorskich nie zapewniając zwyczajnego środka odwoławczego oraz dwuinstancyjnego trybu postępowania”. Stanowi to naruszenie art. 176 ust. 1 w związku z art. 78 Konstytucji (s. 5 skargi).

W kontekście art. 45 ust. 1 Konstytucji skarżący podkreślił szczególne znaczenie wynikających z tego przepisu gwarancji dotyczących prawa dostępu do sądu oraz do odpowiedniego (zgodnego z wymogami sprawiedliwości i jawności) ukształtowania procedury sądowej. Kwestionowany w skardze mechanizm nie spełnia wymagań wynikających z tego przepisu w obu aspektach – postępowanie sądowe w tym wypadku nie jest odpowiednio ukształtowane i nie przewiduje procedury, w której mogą być załatwiane sprawy wskazane w skardze (s. 6-7 skargi).

Zaskarżone przepisy zamykają także skarżącemu drogę sądową do zaskarżenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, naruszając art. 77 ust. 2 Konstytucji (s. 7 skargi).

Godzą one również w art. 2 Konstytucji, ponieważ „nie wprowadzają harmonijnego, spójnego i nie budzącego wątpliwości trybu postępowania sądowego z precyzyjnie określonymi zasadami odwoławczymi i zakresem zastosowania przepisów k.p.k.” (s. 8 skargi).

Prezes Trybunału Konstytucyjnego w zarządzeniu z 19 maja 2022 r. wezwał skarżącego do udokumentowania daty doręczenia mu orzeczenia wskazanego w skardze jako ostateczne oraz złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej.

Skarżący odpowiedział na powyższe zarządzenie w piśmie z 3 czerwca 2022 r. (data nadania).

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 9 listopada 2022 r. skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi przez: 1) udokumentowanie daty złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej w administracji zakładu karnego, 2) wskazanie, jakie konstytucyjne wolności lub prawa wyrażone w art. 45 ust. 2, art. 77 ust. 2 i art. 2 Konstytucji zostały naruszone i w jaki sposób, 3) uzasadnienie zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z tymi wolnościami lub prawami.

Skarżący ustosunkował się do powyższego zarządzenia w piśmie z 29 listopada 2022 r. (data nadania), składając żądane przez Trybunał dokumenty oraz przedstawiając dodatkowe wyjaśnienia. W kontekście art. 45 Konstytucji skarżący doprecyzował, że jego zarzuty dotyczą wyłącznie treści wynikających z ust. 1 tego przepisu (naruszenia prawa dostępu do sądu oraz odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej – s. 3-4 pisma). W kontekście art. 77 ust. 2 Konstytucji podniósł, że kwestionowane przepisy zamykają mu drogę sądową do zaskarżenia postanowienia sądu pierwszej instancji, co stanowi naruszenie prawa do sprawiedliwego, rzetelnego i dwuinstancyjnego procesu oraz prawa dostępu do sądu (s. 4 pisma). Natomiast w związku z art. 2 Konstytucji skarżący podkreślił, że zaskarżone przepisy naruszają jego prawo do sprawiedliwości proceduralnej, obejmującej prawo do rzetelnej i sprawiedliwej procedury (s. 5 pisma).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy braki formalne nie zostały usunięte w ustawowym terminie.

2. W świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji, w skardze konstytucyjnej można kwestionować jedynie przepisy, które były podstawą ostatecznego orzeczenia o określonych konstytucyjnych wolnościach lub prawach skarżącego. Dopuszczalność złożenia skargi jest więc bezpo-

średnio uzależniona od tego, czy w stanie faktycznym sprawy skarżącego występuje określona w tym przepisie korelacja między ostatecznym orzeczeniem, naruszonymi konstytucyjnymi wolnościami lub prawami oraz zaskarżonymi przepisami. Obowiązek wskazania właściwego rozstrzygnięcia oraz określenia zakresu zaskarżenia (przedmiotu i wzorców kontroli) spełniających powyższe wymogi ciąży przy tym na skarżącym (por. art. 53 ust. 1 pkt 1 i 2 u.o.t.p.TK).

W niniejszej sprawie skarżący zakwestionował konstytucyjność art. 306 § 1, art. 426 § 1 oraz art. 465 § 1 i 2 w związku z art. 459 § 1 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2024 r. poz. 37; dalej: k.p.k.) ze względu na to, że przepisy te nie przewidują możliwości zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie utrzymania w mocy postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa (por. *petitum* skargi).

Jako ostateczne orzeczenie wskazał w tym kontekście postanowienie Sądu Rejonowego w K. Wydział II Karny z 20 października 2021 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Sądu Rejonowego), na mocy którego utrzymane w mocy zostało zaskarżone postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa. Skarżący był w tym postępowaniu reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że orzeczenie to nie dotyczyło problematyki podniesionej w skardze konstytucyjnej i nie zostało wydane na podstawie zaskarżonych przepisów w kwestionowanym w skardze zakresie. Postanowienie Sądu Rejonowego nie zawierało żadnego rozstrzygnięcia (ani pozytywnego, ani negatywnego) co do prawa skarżącego do sądowej kontroli postanowienia o utrzymaniu w mocy postanowienia prokuratora odmawiającego wszczęcia śledztwa. Treść uzasadnienia tego orzeczenia wskazuje, że przedmiotem oceny sądu w tej sprawie była wyłącznie merytoryczna zasadność zakończenia postępowania przygotowawczego.

Tym samym niniejsza skarga konstytucyjna ma charakter abstrakcyjny – w sprawie zakończonej postanowieniem Sądu Rejonowego nie doszło do zastosowania w stosunku do skarżącego kwestionowanej normy prawnej i naruszenia jego praw konstytucyjnych w sposób wskazany w skardze. Skarga została więc złożona w sytuacji, gdy skarżący nie dysponował ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, pozwalającym na skuteczne podniesienie sformułowanych w niej zarzutów.

W rezultacie skarga jest dotknięta nieusuwalnymi brakami, które uniemożliwiają nadanie jej dalszego biegu (por. art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK). Powyższa ocena ma podstawę w postanowieniu pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13 (OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35).

3. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że skarga konstytucyjna jest oparta na wadliwej interpretacji wzorców kontroli.

Zdaniem skarżącego, postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa powinno podlegać dwuinstancyjnej kontroli sądowej, a więc odpowiadać standardom wskazanym w art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Brak takiej procedury uważa on za zamknięcie drogi sądowej w rozumieniu art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz naruszenie prawa do zaskarżenia orzeczenia wydanego w pierwszej instancji w ujęciu art. 78 Konstytucji. Zakwestionowane przepisy godzą również w wynikające z art. 2 Konstytucji prawo skarżącego „do sprawiedliwości proceduralnej, obejmującej prawo do rzetelnej i sprawiedliwej procedury” (por. s. 5 pisma z 29 listopada 2022 r. – data nadania).

Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się na temat konstytucyjnie wymaganego modelu kontroli postanowień prokuratora kończących postępowanie karne m.in. w wyroku z 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/02 (OTK ZU nr 5/A/2003, poz. 38). Skarżąca kwestionowała w tej sprawie brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu utrzymujące

w mocy postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Oceniając ten zarzut, Trybunał podkreślił, że pokrzywdzony ma oczywisty interes prawny w doprowadzeniu do wszczęcia postępowania przygotowawczego, wniesienia aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego i skazaniu sprawcy przestępstwa popełnionego na jego szkodę. Z tego względu zasadne jest przyznanie mu możliwości zainicjowania sądowej kontroli postanowień organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Jednak postępowanie to jest w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji postępowaniem „w sprawie” sprawcy przestępstwa (a nie „w sprawie” pokrzywdzonego). Celem tego postępowania nie jest więc bezpośrednie orzeczenie o jakichkolwiek prawach czy obowiązkach pokrzywdzonego. W tym wypadku przysługujące pokrzywdzonemu prawo do sądu nie obejmuje prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. W rezultacie Trybunał orzekł, że art. 426 § 1 k.p.k. jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji i nie jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Powyższa argumentacja ma odpowiednie zastosowanie w niniejszej sprawie i przesądza o odmowie nadania skardze dalszego biegu z uwagi na jej oczywistą bezzasadność (por. art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK). W świetle wyroku o sygn. SK 38/02, ze wskazanych przez skarżącego wzorców kontroli nie wynika bowiem prawo pokrzywdzonego do dwuinstancyjnej kontroli sądowej postanowień kończących postępowanie przygotowawcze. Skarżący zrealizował swoje prawa gwarantowane przez art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 w związku z art. 2 Konstytucji przez złożenie do sądu zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa. Art. 176 ust. 1 Konstytucji jest zaś w tym wypadku nieadekwatnym wzorcem kontroli.

W świetle powyższych okoliczności Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania badanej skardze dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 i 3 u.o.t.p.TK.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.